

وقف صدقه جاریه و پویا/وقف سنت حسنه همیشه ماندگار

آیت الله جوادی گفت: هر صحابه ای که تمکن مختصری داشت، بخشی از آن را وقف می کرد برای اینکه فهمیده بود که وقف صدقه نیست بلکه صدقه جاریه است.

آیت الله جوادی گفت: هر صحابه ای که تمکن مختصری داشت، بخشی از آن را وقف می کرد برای اینکه فهمیده بود که وقف صدقه نیست بلکه صدقه جاریه است.

به گزارش خبرگزاری مهر، ۲۹ آذر ماه که به روز وقف نامگذاری گردیده است آیت الله جوادی آملی وقف را صدقه جاریه معرفی کرده است که باید آنرا نصب العین زندگی خود قرار دهیم چنانکه خود در وقف نامه الصاق یک قطعه زمین به حوزه علمیه امام حسن عسکری (ع) شهرستان آمل جهت بهره برداری علمی و دینی از آن، وقف را از برجسته ترین آموزه های دینی دانستند.

آیت الله جوادی آملی در این وقف نامه تاکید کرد: وجود مبارک پیامبر اسلام (ص) صحابه را پروراند و پیامبر «یعلمهم الکتاب والحکمه» بودند که این صحابه را عالم کردند و اینها نیز فهمیدند که سنت حسنه وقف ماندگار است، بنابراین هر صحابه ای که تمکن مختصری داشت، بخشی از آن را وقف می کرد برای اینکه فهمیده بود که وقف صدقه نیست بلکه صدقه جاریه است.

وی در فرازهایی از این وقف نامه مرقوم داشت: وقف صدقه جاریه و پویاست نه جامد و ایستا. تعبیر «جریان» همانند فصل مقوم وقف است که آن را از سایر صدقات جدا می کند همانند کلمه «ناطق» که انسان را از سایر موجودات زنده امتیاز می دهد. واقفان محترم کوشا باشند که آنچه قوام وقف به آن است که همان جریان و پویایی باشد محفوظ بماند و در انشای صیغه وقف کاربری خاصی را در نظر نگیرند که متولیان بعدی مجبور شوند در مدار بسته و جامد حرکت کنند بلکه نحوه بهره برداری از آن را مطلق و آزاد قرار دهند چون آنچه باید از طلق بودن به در آید و مقید و بسته شود خود عین است نه بیش از آن؛ مثلاً اگر کسی خواست زمینی را وقف بهداشت و درمان جامعه کند چنین انشا نماید:

۱- این زمین مشخص، وقف بهداشت و درمان است

۲- تمام منافع و درآمد متطور آن در هر عصر و نسلی در مصرف یادشده صرف شود

۳- اگر غبطه وقف و مصلحت جامعه در این است که در این زمین بیمارستان، درمانگاه و سایر مراکز درمانی ساخته شود با کارشناسی اهل خبره، متولی به احداث بناهای مذکور اقدام کند و اگر تغییر کاربری سودآورتر است و غبطه وقف و مصلحت امت بهتر تأمین می شود تغییر یادشده صورت پذیرد.

غرض آنکه جوهر وقف، حبس اصل زمین است نه حبس آن و حبس صورت ساختاری معین (عرصه)، چنانکه جوهر دیگر وقف صرف درآمد آن در کار خیر است نه خیر معین. خلاصه آنکه:

۱- وقف عبادت و ویژه های است که مایه تصدیق ایمان واقف است لذا از آن به صدقه یاد می شود

۲- وقف، جاری است نه جامد لذا تحبیس اصل (عین)، کافی است و تحبیس عرصه لازم نیست

۳- مصرف آن، خیر مطلق است نه معین، هر چند تعیین آن صحیح است.

وی در بیان برخی از عناصر محوری اهمیت مال و تأثیر انفاق صحیح آن، مرقوم فرمود:

مال در اسلام، نماد اقتصاد است و تأثیر آن در حریت یک امت و استقلال یک ملت به قدری است که خدای سبحان از آن به قیام (ایستادگی و مقاومت در برابر حوادث) یاد کرد: وَلَا تُؤْنُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالُكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا وَفرد یا جامعه فاقد مال را از آن جهت فقیر می گویند که ستون فقرات آنها شکسته و توان قیام در برابر نظام سلطه و استکبار یا طغوی محروم از تقوا را ندارند لذا نباید زمام آن به دست سفیهان اقتصادی باشد چون سقه مالی در اثر خطای فکری یا خطیئه عملی سبب هدر رفتن آن می شود چنانکه نباید تعاملات اقتصادی بر مدار ربا بگردد چون ربا و زیاده خواهی نه نمو و فربهی سالم است و نه سمن و چاقی که اگر زیانبار نباشد سودمند نیز نخواهد بود بلکه همانند آماسی است که در اثر زنبورزدگی برمی آید و جز ضرر اثر دیگری ندارد لذا قرآن حکیم ربامحوران را مبتلا به حَبْطِ اقتصادی می داند و قیام آنها را (در دنیا و آخرت) خردمندانه نمی داند: الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَلِكِ بَأْثُهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا راز سفه ربامحوران را باید در محتوای حدیث نورانی که عقل را «ما عُيِدَ بِهِ الرَّحْمَنُ وَ اکتسب به الجنان» می داند دانست، زیرا هر چه مخالف با این مبناست نابخردی است. خلاصه آنکه ۱- مال، ستون فقرات اقتصاد یک ملت است. ۲- نگهبانان این عمود، خردمندانی اند که از آسیب سفاقت و از گزند افزون خواهی ناروا مصون اند.

وی قصد قربت را مایه پایداری وقف دانسته و متذکر شد:

انسان که کرامت خود را به استناد خلافت خویش از آفریدگار نظام هستی دارد، گذشته از جاودانگی در آخرت می تواند چهره های ماندگار از خود در دنیا ترسیم نماید. بر اثر تکوینی یا تدوینی که مورد قبول خدا باشد سهمی از عنداللهی شدن دارد و طبق آیه مَا عِنْدَكُمْ يَنْقُذُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ باقی خواهد ماند. اسلام که رهاورد فراوانی را به همراه داشت و دارد، طرح جاودانه شدن نسبی را به جامعه بشری آموخت. وقف که نموداری از این رهنمود حیات مستمر است، راز تداوم آن تنها این نیست که اصل آن ثابت و درآمد آن سیال است بلکه قصد قربتی که در آن معتبر و اعمال می شود و از این منظر در بخش عبادت های مالی فقه امامیه قرار

دارد مایه پایداری آن خواهد بود. نهاد وقف همانند به بار آوردن فرزند صالح سالک و داعی، محبوب و ماناست چنانکه همسان سنت صحیح و ماندگار است لذا این امور در کنار هم قرار گرفته‌اند.

محمد بن یعقوب کلینی و نیز محمد بن علی بن بابویه قمی معروف به صدوق از حضرت امام جعفر صادق(ع) نقل کرده‌اند که: «سَنَةُ تَلَحُّقِ الْمُؤْمَنِ بَعْدَ وَفَاتِهِ: وَلَدٌ يَسْتَغْفِرُ لَهُ وَ مُصْحَفٌ يَخْلُقُهُ وَ غَرْسٌ يَغْرِسُهُ وَ قَلِيبٌ يَحْفِرُهُ وَ صَدَقَةٌ يَجْرِيهَا وَ سَنَةٌ يُوَحِّدُ بِهَا مِنْ بَعْدِهِ» آثار شش چیز بعد از مرگ مؤمن به او می‌رسد:

۱- فرزندی که برای او استغفار کند

۲- کتابی که اثر تألیفی او باشد

۳- درختی که غرس کرده باشد

۴- چاه آبی که حفر کرده باشد

۵- صدقه‌ای که جریان داشته باشد (یعنی وقف)

۶- ستنی که بعد از او مورد عمل قرار گیرد.

روشن است که ذکر امور شش‌گانه از باب تمثیل است نه تعیین، چون هر کار خیری که بماند تا آثار مثبت آن در جامعه وجود دارد، صاحب آن مأجور خواهد بود.

استاد برجسته حوزه علمیه، مهم‌ترین سنت قرن در جهان معاصر را تأسیس حکیمانه و فقیهانه حضرت امام خمینی(ره) برشمرده و مرقوم داشت:

مهم‌ترین سنت قرن در جهان معاصر تأسیس حکیمانه و فقیهانه حضرت امام خمینی(ره) بود که سنت سیئه سلطنت را به سنت حسنة جمهوری اسلامی، بدون کاهش و افزایش تبدیل کرد و از هر اثر مثبت آن سهمی برای بنیان‌گذار نظام که هم‌اکنون در روضه‌ای از ریاض جنت به سر می‌برد خواهد بود، چنانکه شهدا و جانبازان و اهل نثار و ایثار طرفی خواهند بست.